

Geschiedenis van de vrienden in kort bestek (slot)

door C.A. van Duuren - Lopik
A.H. Goes - IJsselstein
Ch.W. Vink - IJsselstein

In beide vorige afleveringen hebben we u het een en ander verteld over de vrienden en de werkzaamheden die hierin verricht worden.
In dit laatste deel ook iets over de werkomstandigheden en het tot stand komen van de hout- en teenpachtersbond.

Tijdens het „teenkijken” te Langbroek opperen enkele pachters het plan om iets te gaan doen aan de buitensporig hoge prijzen voor de teen. Diezelfde week wordt een vergadering belegd en in tegenstelling tot alle eerdere pogingen is iedereen eensgezind om te trachten uit de moeilijke toestand te geraken.

En zo wordt op zaterdagavond 30 november 1918 de Teenpachtersbond in het leven geroepen. Direkt al worden opzetgelden vastgesteld, percelen getaxeerd en waarborgsommen gestort. De bond telt dan 62 leden.

De eerstvolgende teenverkopingen geven een lichte daling van de prijzen te zien, zodat het nut van de bond bewezen lijkt.

Er worden statuten en een huishoudelijk reglement opgesteld en ter koninklijke goedkeuring aangeboden. Deze goedkeuring wordt verkregen op 25 april 1919 (zie hieronder).

25 April 1919

N° 22
Uitbrekfel

 Wij **Wilhelmina**, by de gracie Gods,
Koningin der Nederlanden, Princes van
Oranje-Nassau, enz., enz., enz.

Beschikkende op de verzoekschriften, ter bekoming van erkenning van de daarin genoemde, voor minder dan dertig jaren aangevane, vereenigingen door goedkeuring van hare daarbij overgelegde statuten; Gelet op de voorschriften der wet van 22 April 1855 (Staatsblad N° 32) in het algemeen en op art. 6, tweede lid, dier wet in het bijzonder:

Op de voordracht van Onzen Minister van Justitie van den
25 April 1919 1° Afdeling B. N° 872.

HEBBEN GOEDGEVONDEN EN VERSTAAN

de overgelegde Statuten der navolgende vereenigingen goed te keuren en deze vereenigingen mitsdien te erkennen; te weten:

1°

2° de voornamelijkste Beschaptersbond, gevestigd te
IJsselstein;

3°

Onze Minister van Justitie is belast met de uitvoering van dit besluit, enz.

25 April 1919.
(get.) WILHELMINA.

De Minister van Justitie,
(get.) *V. van der Meer*

Overeenkomstig het oorspronkelijke,
De Secretaris-Generaal bij het Departement van Justitie,
(get.) *J. de Vries*
Voor eenduidend uitbrekfel,
De Secretaris-Generaal voortaan

Enkele gegevens uit het eerste bestaansjaar van de bond:

— Door de leden van de bond zijn in het afgelopen jaar gekocht 618 percelen teen, getaxeerd op 2340 vim, door in totaal 77 teenpachters, tegen prijzen tussen de f 384,— en f 875,— per vim —.

De geschiedenis van de bond wordt gekenmerkt door een voortdurende strijd om lonen en prijzen. Veel moeilijkheden ontstaan over de prijs van het teenschillen. Maar door bijvoorbeeld plaatselijk een maximum prijs te stellen, kan geen prijsopdriving ontstaan. De arbeidersbond komt in 1919 met een aantal looneisen wat betreft het teenschillen:

één bos van 75 cm: 21 ct/bos
één bos van 80 cm: 25 ct/bos
davidjes van 40 cm: 7 ct/bos.

De patroons vinden deze eisen naar de tijdsomstandigheden te hoog en komen respectievelijk tot 17, 20 en 5 ct/bos.

In een moeilijke tijd zoekt men vaak steun bij elkaar.

Zo gebeurt het dat in 1919 de Bond van Mandenmakerspatroons en de teenpachtersbond bijeenkomen om gezamenlijk een middel te vinden om goedkoper teen te kopen. Hiertoe worden verschillende voorstellen gedaan.

Het voorstel om de teen door enkele teenpachters voor gezamenlijke rekening in te laten kopen, is om financiële redenen niet uitvoerbaar.

Een ander oppert de mogelijkheid om iedere pachter minder te laten kopen dan vorige jaren, waardoor een overschot ontstaat en de prijzen vanzelf zullen dalen. Deze mogelijkheid lukt alleen als iedereen zich hieraan houdt.

De mandenmakerspatroons mogen daarom geen teen kopen van teenpachters die geen lid zijn van de teenpachtersbond. Bovendien zullen de teenpachters de mandenfabrikanten aanschrijven, dat zij geen zaken meer kunnen en mogen doen met mandenfabrikanten die geen lid zijn van de Bond van Mandenmakerspatroons. Tenslotte moet in alle gebieden waar teen groeit een bond van teenpachters opgericht worden. Al deze maatregelen worden in detail uitgewerkt inclusief verbeurdverklaring van waarborgsommen voor hen die zich niet aan de regels houden.

Verder wordt nog besloten om de teen alleen nog te kopen op publieke verkopeningen omdat volgens een der leden: „bij verkoop van teen bij inschrijving de gemeenste afpersingen en oneerlijkheden voorkwamen”.

Om de prijzen te kunnen vergelijken worden ook afspraken gemaakt m.b.t. een bos teen: de bos moet een omvang hebben van b.v. 80 cm., gemeten op 15 cm. van onderen, de bossen moeten goed gebonden en goed gevuld zijn. Met plaatselijke gebruiken mag geen rekening gehouden worden.

Duidelijk blijkt dat de teenhandelaren een moeilijke periode door maken en door samenwerking met anderen probeert men het hoofd boven water te houden.

Ook de arbeiders hebben het zwaar in die dagen, hetgeen blijkt uit de volgende opmerking: bij de inkoop moet rekening gehouden worden met een stijging van de lonen, en wel zo dat de arbeider een „menswaardig” bestaan krijgt. Ter sprake komen in dit jaar (1919) „het zegels plakken” en „den 8 uren dag”.*

* De pachters zijn allen van mening dat een 8-urige werkdag in het teenschillersbedrijf onuitvoerbaar is. Er worden dan ook alle mogelijke stappen ondernomen om een onbepaalde arbeidsdag in het teenschilseizoen te verkrijgen.

In 1921 wordt door de Minister van Economische zaken de uitvoer van teen stopgezet met het oog op de binnenlandse behoefte. De teenpachters vinden dat onbegrijpelijk en achten de uitvoer van teen noodzakelijk, omdat zij de teen in Nederland zelf niet kwijt kunnen. Oorzaken: de manden industrie in Vlijmen ligt stil; de flessen fabrieken moeten het „betenen” van demi johns stopzetten en de mandenfabrikanten bieden zelf teen te koop aan.

Uit de notulen van de Bond van Griendhoutpachters komen we veel te weten over de periode 1939-1947.

De tweede wereldoorlog kondigt zich aan waardoor het leven duurder wordt.

Daarom moeten de lonen van het hoepelmaken, het hakken en het teenschillen omhoog. Problemen genoeg dus om de bond bezig te houden. In 1940 bijvoorbeeld kan door het slechte weer 2 maanden niet gehakt worden, bovendien is er door de defensie-werken een tekort aan arbeiders. Het gevaar bestaat dat het hakwerk niet op tijd klaar zal zijn. Door het hakloon te verhogen probeert men ook dit weer op te lossen.

De volgende tabellen geven u een indruk van de lonen uit deze periode:

	Houthakken	Houtschillen	Hoepelmaken
1940	8 ct. bos	8 ct. bos	12 ct. bos
1941	10 ct. bos	10 ct. bos	12½ ct. bos
1945	20 ct. bos	20 ct. bos	20 ct. bos
1946	22 ct. bos	25 ct. bos	30 ct. bos
1947	20-26 ct. bos	25 ct. bos	35 ct. bos

Om nog even bij de „statistiek” te blijven vermelden we een aantal punten uit de CAO van 1 oktober 1948 - 30 september 1949.

De CAO is gesloten tussen de Griendhoutpachtersbond Vianen en omstreken en de Teenpachtersbond IJsselstein enerzijds en de Ned. R.K. Landarbeidersbond St. Deusededit (Haarlem), de Ned. Chr. Landarbeidersbond (Utrecht) en de Alg. Ned. Landarbeidersbond (Utrecht) anderzijds.

In artikel 21 van de CAO lezen we het volgende:

1. Het weekloon voor vaste arbeiders (welke zijn aangenomen voor één of meer contractjaren) bedraagt f 42,— per week.
2. Het loon voor losse werknemers bedraagt f 7,50 per werkdag.

In de CAO komen nog twee interessante bepalingen voor met betrekking tot de losse arbeiders.

De werkgever is verplicht aan de arbeider wiens werk wordt onderbroken door vorst of sneeuw, een bewijs van onderbreking uit te reiken, waarin staat, dat hij geen bezwaar heeft, dat de arbeider tijdens de onderbreking arbeid voor derden verricht.

Dit geldt niet, indien de betrokken arbeider een wachtgeld geniet, zoals bedoeld is, in artikel 10 van het Buitengewoon besluit Arbeidsverhoudingen 1945. Deze „sociale voorzieningen” zijn wel in scherpe tegenstelling met die van rond 1900. In die tijd is alles seizoenwerk, en dat wil zeggen: geen werk, geen geld!

De losse arbeiders hebben gedurende het contractjaar recht op 12 vakantiedagen, waarvan 6 snipperdagen, doch zonder behoud van loon. Er is al wel een soort vakantiebonnenregeling.

Verder zijn in de CAO alle tarieven voor een jaar vastgelegd. Het hakloon bedraagt gemiddeld 22 ct. per bos en het schillen varieert van 15-25 ct. voor de Davidjes tot 35-50 ct. voor de Duitse Dot.

Verder gelden nog de volgende bepalingen, nl.:

- a. voor alle afwijkende en afgelegene grienden worden de tarieven met 10-30% verhoogd.
- b. voor extra goede grienden, bedraagt het hakloon voor kit- en teutband, karreband, halffaas, tonneband, boonstaken en without 20 ct./bos.
- c. indien bij het sorteren, bandsnijden en schillen een afwijkende bos-maat wordt gehanteerd, dan zullen de genoemde tarieven naar verhouding worden verhoogd of verlaagd.
- d. voor grienden, die zodanig liggen dat de arbeiders de gehele week van huis moeten blijven en ondergebracht in volksketen of volksarken, zal het loon of zullen de tarieven met 10% verhoogd worden.

Met betrekking tot de gehakte of gesneden materialen wordt nog bepaald, dat deze dienen te voldoen aan de gestelde kwaliteitseisen en ook de voorgeschreven maten en aantallen per bos moeten bevatten. Zo niet, dan kan de werkgever op advies van de geschillencommissie een korting toepassen.

De arbeider, die in „accoordloon” werkt kan wekelijks maximaal f 40,— als voorschot opnemen; terwijl eventuele reiskosten voor rekening van de werkgever komen. Bij de wekelijkse loonbetaling zal iedere arbeider een vakantiebon ter waarde van f 2,40 ontvangen. De arbeidstijd bedraagt 48 uur per week.

Behalve de „statistische” gegevens bevatten de notulen van de Bond van Griendhoutpachters ook belangrijke gegevens over de moeilijke toestanden net vóór en tijdens de 2e W.O.

In 1939 wil men graag maatregelen om te voorkomen dat de prijzen van grienden abnormaal hoog worden. Bindende afspraken kunnen echter niet gemaakt worden, maar iedereen zal „grote voorzichtigheid betrachten”.

In juli 1940 wil men door middel van export het afzetgebied van witte hoepels vergroten, omdat men bang is dat het weer verkeerd zal gaan. Voor de export is echter toestemming nodig van de Akkerbouwcentrale. De Akkerbouwcentrale zegt zelf geen besluit hierover te kunnen nemen, maar zal dit „ter bevoegder plaatse” bevorderen. Om een zo hoog mogelijke prijs voor de hoepels te maken, zal de bond proberen zelf de export ter hand te nemen.

1941. De Akkerbouwcentrale heeft de Stichting Griend- en Rietproducten (G.E.R.P.) ingeschakeld. De Bond zal hier lid van worden, om zodoende de export te kunnen bevorderen.

September 1941. De prijzen van de hoepels moeten omhoog, maar dat kan alleen met hulp van de Rijksbemiddelaars, welke de „betrokken instantie” moeten overtuigen. Zolang de prijzen van de hoepels niet omhoog mogen, kunnen de hoepelmakerslonen niet verhoogd worden, hetgeen toch wel noodzakelijk is.

Op 14 juli 1945 wordt de eerste vergadering sinds 3 jaar gehouden (i.v.m. oorlogsomstandigheden). De bond is echter niet ontbonden en er wordt een nieuw bestuur gekozen. Dit bestuur stelt een aantal lonen en prijzen vast om uit de moeilijke situatie te geraken. Tevens wordt bepaald, dat het hakhout vrij verkocht zal worden. Echter alleen aan kopers, die erkend zijn en gekocht hebben in de basisjaren 1936-1941.

In 1946 is er sprake van een landelijke organisatie. Men is het nog niet geheel eens over het aantal afgevaardigden, dar daarin zitting zal moeten nemen. Bovendien gaat men spreken over een samenwerking tussen hout- en teenpachtersbonden.

In 1968 is er van die samenwerking nog niets te merken, maar aan de agenda voor de vergadering van 1 juni 1968 kunt u zien dat er steeds weer pogingen worden ondernomen. Reeds in 1946 wordt duidelijk, dat een landelijke organisatie er niet inzit.

Hierbij nodigen wij u uit voor de vergadering op ZATERDAG 1 juni 1968 om 10.30 uur in Hotel Centraal te Utrecht.

Agenda:

1. Opening door de voorzitter.
2. Voorstel tot beëindiging hout- en teenpachtersbonden.
3. Voorstel tot doorgaan van bovengenoemde bonden.
4. Voorstel tot samenvoeging van bovengenoemde bonden.
5. Voorstel tot samenwerking hout- en teenpachtersbonden met de Nederlandse Mandenmakerspatroonsbond.
6. Welke bestuursleden stellen zich niet herkiesbaar.
7. Verkiezing aanvulling bestuur.
8. Contributie.
9. Rondvraag.
10. Sluiting.

Daar van de punten 2, 3 en 4 zal afhangen of de punten 5, 6, 7 en 8 van belang zijn, doen wij een dringend beroep op de leden om deze vergadering te bezoeken.

25 mei 1968, namens het bestuur,

In 1947 wordt besloten, dat iemand die geen erkenning heeft, ook geen griend mag kopen en diegene die voor hem als koper zal optreden, zal zijn erkenning verliezen.

Oktober 1947: de Centrale Bond voor Transportarbeiders te Rotterdam wil een landelijke regeling voor de griendarbeiders. Volgens die Centrale Bond moeten de griendhoutpachters een garantieloon stellen van f 30,— voor buiten-grienden en f 27,50 voor binnengrienden. Verder laarzen of f 1,80 per week, rijwiel of f 2,40 per week en f 0,80 per uur reisvergoeding.

Deze eisen worden echter afgewezen door de vergadering.

Om u tot slot een indruk te geven over welke bedragen men beschikt, kunt u onderstaande „kasboeken” vergelijken.

Stand per kas op:

1 september '38	f 95,23	31 augustus '48	f 376,26
ontv. rente	2,60	contributie '48-'49	72,—
contributie	30,—		
	<hr/>		<hr/>
	f 127,83		f 448,26
Uitgaven '38-'39	— 31,75	Uitgaven '48-'49	44,14
	<hr/>		<hr/>
Saldo 31 aug. '39	f 96,06	Saldo 31 aug. '49	f 404,12
	<hr/> <hr/>		<hr/> <hr/>

We willen niet pleiten voor die goede oude tijd, want dat is het niet geweest. Wel vinden we het bijzonder jammer dat de beroepen uitsterven. Jonge mensen hebben geen animo om dit zware en weinig betalende werk nog te verrichten. De mandenmakers en hoepelmakers treffen we alleen nog op jaarmarkten aan.

Misschien dat ons artikel toch de belangstelling gewekt heeft voor de oude ambachten die toch in IJsselstein zo lang beoefend zijn.

Aanklacht wegens heling

Volgens de heer R. is de heer G. schuldig aan de heling van gestolen teen.

R.: heer G. heeft bedrieglijk gehandeld door teen te kopen, waarvan hij wist dat deze van diefstal afkomstig was. G. had via een achterdeurtje de politie moeten waarschuwen.

G.: ik vermoedde allerminst dat de teen van diefstal afkomstig was. Eén van de dieven is ongeveer een jaar bij mij in dienst geweest en nooit op diefstal betrapt. Hij is daarna — met een broer — voor zichzelf manden gaan maken, die zij langs de huizen verkochten. Meermalen hebben ze bij mij teen gekocht.

Zij kwamen bij mij met het voorwendsel, dat ze 100 bos teen gekocht hadden van een oom in Wijkerbroek (daar woonde inderdaad een oom) en omdat de oudste broer in dienst moest, hadden ze teveel teen en ze wilden er 80 bos van verkopen. Omdat de vaart 14 dagen gestremd was en zij op klaarlichte dag de teen brachten vermoedde ik niet dat de teen van diefstal afkomstig was.

Heer R.: tijdens het „verhoor” hebben de dieven bovenstaand verhaal bevestigd. Er waren dus onvoldoende bewijzen dat G. kon weten dat de teen gestolen was en R. was dus erg snel met zijn beschuldiging geweest.

G. belooft nooit meer zo lichtvaardig te kopen. De heren geven elkaar een hand en met „een rondje” wordt de zaak „afgedronken en in doofpot gestopt”

Het stropen in de grienden

Het zal U inmiddels duidelijk zijn, dat in de grienden zware arbeid werd verricht die een karig bestaan voor de griendwerkers opleverde. Maar onder het werk keek men rond en men ontdekte dat het wild graag in de grienden verbleef, waar het vooral in de wintermaanden, voedsel en bescherming vond. U kunt zich de gedachten van een griendwerker voorstellen. Een haas gevangen tijdens het werk zou een welkome aanvulling betekenen op het eenvoudige maal in zijn gezin. Maar als kleine man was hij al eeuwen geleden uitgesloten om voor zichzelf wild te bemachtigen. Hij mocht wel mee om bij jachtpartijen van de landheer te drijven, maar als hij zelf iets ondernam zou dit als een misdaad worden bestempeld. Omdat hij en zijn gezin volledig afhankelijk waren van de landheer, zal het stropen maar zeer beperkt zijn voorgekomen. Alleen lieden die buiten deze gemeenschap stonden konden zich iets meer permitteren; dat waren de kooplieden en de mensen die bij hen werkzaam waren. Toen dan ook de griendteelt enkele honderden jaren terug meer in trek kwam, en „vreemden” zich vrijelijk op de landgoederen konden begeven, zal de stroperij meer en meer zijn toegenomen.

Op de meeste landgoederen was griendteelt te vinden en zolang dit maar snijgriend was, had de landheer alles in eigen hand. De teen werd vanwege de landheer gesneden en aan de harde weg of vaarbaar water geleverd. Buitenstaanders kregen geen kans zich enige tijd in de griend op te houden. Anders werd het met de hakgrienden. Deze werden bij de hoek verkocht en de koper moest deze zelf hakken en vervoeren. Nu kreeg de landheer mensen in zijn griend die hij niet kende en waarover hij geen zeggenschap had. De jacht-opzichters kregen meer werk, want aan dergelijke lieden moest meer aandacht worden geschonken. Een kundig jachtopzichter, en die waren er veel in die dagen, had vlug genoeg gezien wat voor vlees hij in de kuip had, door de houthakker en de sneuer op de juiste tijdstippen te observeren en een praatje met hen te maken. Hij wist dat er waren die niet konden stropen. Zielig, zo'n beestje! Maar ook dat sommigen het niet konden laten. De houthakker en de sneuer werkten in aangenomen werk d.w.z. ze werden per bos gehakt hout uitbetaald. Wilden zij wat verdienen, dan moest de gehele dag hard worden gewerkt. Er was niet veel tijd over en dus moesten zij ook tijdens de werkzaamheden hun ogen goed de kost geven. Zoals de jachtopzichter hen controleerde, hielden zij evenzeer de bewegingen van de jachtopzichter in de gaten. Na enkele dagen hadden zij al bekeken welke mogelijkheden er waren. Strikken zetten b.v. Een haas heeft de gewoonte zich steeds over hetzelfde spoor te verplaatsen, zodat men vrij gemakkelijk een strik kon plaatsen. Men moest echter tot de volgende dag wachten om te zien of er wat ingelopen was. De jachtopzichter wist dat ook en daarom kwam hij na het beëindigen van de arbeid van de houthakker en de sneur nog wel even rondneuzen. Als hij dan de strik ontdekte, was het oppassen geblazen. Maar een stroper die zijn „vak” verstond ging niet over een nacht ijs en had met „een half oog” gezien wat er aan de hand was. Door het neerleggen van takjes en het spannen van draadjes garen kon hij zien, of er tijdens zijn afwezigheid „bezoek” was geweest. Wanneer er een haas in de strik zat, ging hij de jachtopzichter op de proef stellen door in de richting van de strik te lopen of zelfs zeer dicht bij de haas zijn behoefte te doen om te zien of de jachtopzichter zich verdekt had opgesteld. Zo op zijn hurken kon hij even rustig rondkijken!

De jachtopzichter kon pas overgaan tot bekeuren als de stroper de haas uit de strik haalde. De stroper die de hele dag de tijd had, hoopte op het ongeduld van de jachtopzichter en wanneer de laatste dan te vroeg uit zijn schuilplaats te voorschijn kwam, wist de eerste van de prins geen kwaad. Dit spel van kat en muis heeft menige stroper veel plezierige uurtje gegeven en hij die zich het beste beheerste kwam als winnaar uit de strijd. Soms was er sprake van een gelijk spel zoals uit het volgende waar gebeurde verhaal moge blijken.

Een jachtopzichter was door de politie getipt dat een beruchte stroper weer vrij kwam. De jachtopzichter ging toen het goed weer was om te stropen, op de kade die toegang gaf tot het jachtcomplex zitten posten.

Op die kade stond een stuk hout en daar ging hij achter zitten.

Na geruime tijd (de jachtopzichter zat op zijn hurkjes en was wat ingedut) merkte hij plotseling, dat iemand met de fiets passeerde en zag daarin de beruchte stroper, Pietje genaamd.

De jachtopzichter, niet wetend of Pietje hem gezien had, besloot nog even te wachten om daarna de fiets op te zoeken en te wachten totdat Pietje terugkwam.

Pietje had de opzichter wel degelijk opgemerkt en wachtte wat verder op de kade af of de jachtopzichter hem wel gezien had.

De jachtopzichter op zoek naar de fiets, hoorde ineens de stem van Pietje achter zich. De jachtopzichter probeerde of hij Pietje kon pakken door hem opdracht te geven zijn zakken leeg te halen. Dan zou hij de strikken of vallen in beslag kunnen nemen.

Pietje zei: „Wat denk je nou?” „Ik zag dat je rustig zat te slapen en ben toen heel zachtjes

door gereden". „Maar ik heb intussen wel mijn strikken verstopt". daar stonden ze beiden in het holst van de nacht, de jachtopzichter kon Pietje niet pakken en Pietje kon geen haasje stropen.

Pietje stelde voor om naar een ander jachtgebied te gaan, dan kon de jachtopzichter, die toch al zo'n slaap had, lekker naar bed.

Pietje beloofde dat met zijn hand op zijn hart en zo liepen beide de kade af en ging de stroper Pietje links en de jachtopzichter rechts.

Thuis aangekomen vertrouwde de jachtopzichter toch weer Pietje niet en besloot terug te gaan om te kijken of Pietje woord had gehouden.

Heel voorzichtig liep de jachtopzichter de kade af en vond ook Pietje op zijn weg. De jachtopzichter ging erg tegen Pietje te keer, maar Pietje zei wijselijk niets en liet alles over zich heen komen.

Toen de jachtopzichter was uitgesproken zei Pietje: „Ik was bijna op het andere jachtterrein, toen ik merkte dat ik de strikken had vergeten en die kwam ik nu halen". En voor de tweede maal gingen ze samen lopend de kade af, midden in de nacht. De een zonder haas en de ander zonder proces verbaal.

Als er meer mogelijkheden waren of indien men had gehoord, dat de jachtopzichter van huis was voor enige tijd (uurtjes) dan werd besloten de gehele griend met strikken af te zetten en deze dan uit te drijven, waarna de strikken weer werden opgehaald, en de buit in de zakken verdwenen.

De sneuer leefde de gehele dag met de natuur en zag de beestjes komen en gaan. Zo nam hij, indien daar ruimte voor was in zijn jute zak, een buks mee naar de griend, vaak ook onder zijn dikke kleren verstopt en dan kon hij met de vuurbuks een haasje pikken en moeder de vrouw 's avonds verrassen met een extra stuk vlees in de pan.

De buks bleef dan in de griend verstopt onder de takkenbossen en ging bij het uitvaren weer mee naar huis.

De jachtopzichter, bekend op zijn terrein, miste natuurlijk de hazen en zo werd het stropen steeds moeilijker. De hazen werden dan niet meer meegenomen maar onder de vele kleren verstopt. Controle op de sneuer werd maar zelden toegepast.

Was het toezicht te streng en waren er nog al wat eenden rond de griend, dan probeerde de sneuer een eendje te verschalken.

Hij plaatste dan een klem op de bodem van de sloot, strooide wat fazantenvoer op en om de klem en als dan 's avonds en 's nachts de eenden kwamen azen tikten ze met de snavel op het bledje van de klem om het voer te bemachtigen. De klem sloeg dicht en de eend was met zijn kop onder water gevangen.

De jachtopzichter zag dan wel een duikende eend maar dacht niet dat deze was gevangen. Dergelijke klemmen moesten natuurlijk op de juiste plaatsen en met de nodige voorzichtigheid neergezet worden.

Dezelfde klemmen werden ook overdag gebruikt voor fazanten die ook het voer oppikten. 's Avonds werden de klemmen dan weer verstopt.

Het volgende verhaal illustreert nog eens het spel van kat en muis tussen jachtopzichter en stroper. Van een gelijk spel is hier geen sprake.

Twee IJsselsteinse houthakkers waren al enige tijd in de griend aan het werk. Om in de griend te komen, liepen ze over een plank die over de sloot lag. De jachtopzichter, wiens gewoonte het was om vallen e.d. op de plank te zetten om b.v. een bunzing of verwilderde kat te vangen, had ook op deze plank een val geplaatst. Op een morgen zagen de griendwerkers dat een haas in de val was gelopen. Doordat de val uit een houten kistje

bestond, leefde de haas nog en besloten ze, na eens om zich heen gekeken te hebben, de haas onder water te houden totdat hij dood was.

Ze haalden de haas vervolgens uit de val en namen hem mee naar het werk en verstopten het dode dier onder de takkenbossen.

Enige tijd later kwam de jachtopzichter voorbij en bleef even bij de plank stil staan, maar liep zonder iets te zeggen door.

De houthakkers vertrouwden hem niet en besloten de avond niet af te wachten maar vlug tussen de middag de haas naar huis te brengen.

De jachtopzichter echter vond het vreemd, dat de val op de plank drijfmat was en dacht: „Als ze wat hebben gevangen dan kon het weleens zijn dat ze het tussen de middag thuisbrengen”. Hij besloot daarom een oogje in het zeil te houden. Bij het passeren van de jongste, vroeg de jachtopzichter wat hij in de zak had en toen was de zaak vlug bekeken. Er volgde dan niet alleen een proces-verbaal, maar men was tevens onbetrouwbaar geworden en de toegang tot de grienden werd verboden.

Zo was het steeds uitkijken en dagen tellen voor de stroper. Vertrouwde de jachtopzichter de sneuer teveel, dan raakte hij het wild kwijt, en vertrouwde de sneuer teveel op de jachtopzichter, dan liep hij tegen de lamp.

Het was steeds elke dag opnieuw verrassend wat dan de een en dan de ander bedacht had, maar de slimste was meestal te sterkste.

Hallehuizen in de Lopikerwaard

door H.P.J. Nota - Oldenzaal

In dit artikel wil ik in het kort de verschillende boerderij-typen in ons land weergeven en nader ingaan op het type in de provincie Utrecht. De boerderijen in de Lopikerwaard hebben mijn bijzondere belangstelling.

Hoe delen we de boerderijen van ons land in? (1)*

We kennen:

1. De groep der **Friese huizen**, in Noord-Holland, Friesland en Groningen;
2. **Hallehuizen** (zo genoemd door hun driebeukigheid, vergelijk het met de typering hallekerk = een kerk met meerdere ruimten), in Utrecht, Zuid-Holland, Drente, Overijssel, Gelderland, en het Gooi.
3. **Dwarshuizen**, in een groot deel van Noord-Brabant en Limburg.

* De cijfers tussen de haakjes geven de noten weer welke op het eind van het artikel zijn afgedrukt.